Náučný chodník Prírodným dedičstvom obce Šenkvice

Kraj:	Bratislavský
Okres:	Pezinok
Geomorfologická jednotka:	Podunajská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územia:	žiadne
Prístup:	bus Šenkvice, Jednota; vlak Šenkvice a pešo asi 1 km smerom na juh
Východisko:	Šenkvice, Chorvátska × Jánska ul.
Trasa:	Šenkvice: Chorvátska ulica – horný cintorín
Dĺžka, prevýšenie:	1,1 km, prevýšenie 10 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	9
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: : nie je

Rok otvorenia: 2015

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Šenkvice, Nám. Gabriela Kolinoviča 5, 900 81 Šenkvice, tel. 033 / 6496 311

Poznámky: (1) Chodník je – napriek jeho názvu – tematicky zameraný na miestnu históriu. (2) Trasa nie je v obci značená, jej priebeh je zrejmý z plánu na každom informačnom paneli. (3) Texty na informačných paneloch sú okrem slovenčiny a angličtiny aj v srbochorvátčine.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na vlastivednú vychádzku.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Šenkvice. Vinohradnícka obec v širokom údolí Stoličného potoka v rámci Trnavskej pahorkatiny východne od Pezinka na železničnej trati Bratislava – Žilina. Vznikla v roku 1964 zlúčením obcí Veľké Čaníkovce (Šenkvice) a Malé Čaníkovce (Šenkvice) resp. Cerové. Ich okolie bolo osídlené už v neolite, nálezy pochádzajú zo staršej doby bronzovej i z rímskych čias. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1256. Po tatárskom vpáde prichádzajú na územie nemeckí kolonisti, neskôr – v druhej polovici 16. storočia – Chorváti, utekajúci pred Turkami. Tí založili na mieste zaniknutej osady Čaník obec, patriacu pezinským Pálfiovcom. Obyvateľstvo sa venovalo poľnohospodárstvu, vinohradníctvu, v obci bola pradiareň vlny, mlyn. Po výstavbe železnice z Bratislavy nastal rozmach – vznikla tehelňa, škrobáreň, liehovar, pálenica, po roku 1945 z mlyna vznikla výrobňa mydla, v súčasnosti má významné zastúpenie vinohradníctvo (viac v samostatnom hesle). Najvýznamnejšou kultúrnou pamiatkou je rímskokatolícky kostol svätej Anny spolu s kompletným kamenným opevnením (múrom) s obdĺžnikovým pôdorysom so štyrmi nárožnými baštami z prvej štvrtiny 17. storočia. Kostol, pôvodne gotický z polovice 14. storočia, bol Chorvátmi viackrát prestavovaný a renesančne a barokovo upravený a doplnený hradbami na obranu voči Turkom. K osobnostiam obce patrí uhorský historik, vzdelanec a majiteľ rozsiahlej knižnice Gabriel Kolinovič Šenkvický (1698 – 1770) a národovec, historik, katolícky kňaz a pedagóg Alojz Behunek (1846 – 1932). Severovýchodne od obce je na Hruškovom potoku, ľavostrannom prítoku Stoličného potoka, **vodná nádrž Šenkvice**, slúžiaca aj ako chovný kaprový rybník.

Vinohradníctvo v Šenkviciach. Víno a vinohradnícka obec Šenkvice patrí do Modranského rajónu v rámci Malokarpatskej vinohradníckej oblasti. Vinohradníctvo tu má stáročnú tradíciu. Miestna výskumná vinohradnícka a vinárska stanica prispela nielen rozvoju odvetvia v obci, ale i na Slovensku – rozširovala nové moravské a slovenské odrody viniča (André, Aurelius, Muškát moravský, Pálava, Devín, Dunaj, Nitra), ako aj svetové (Dornfelder, Cabernet Sauvignon, Zweigeltrebe, Merlot). Miestnych vinárov od roku 2000 združuje Spolok vinohradníkov a vinárov Šenkvice, aktuálne vinohrady zaberajú asi 300 ha. Najpestovanejšou odrodou je Veltlínske zelené, z muštových bielych odrôd sa pestuje Devín, Muškát moravský, Aurelius, Aromína, z muštových odrôd modrých Nitra, Dunaj, André, Gamay, Merlot, Dornfelder, Domina. Atraktívnymi slovenskými stolovými odrodami sú tu Dóra, Diamant, Opál, Rubánka, Ametyst, Onyx a Negra.

Rozhľadňa Perla. Rozhľadňa vybudovaná v areáli rodinného vinárstva Karpatská perla – jedného z viacerých v obci – na severnom okraji Šenkvíc v roku 2009 prestavbou bývalej trafostanice. Je vysoká 21 m a na jej vrchnú plošinu vedie 99 schodov. Poskytuje panoramatický výhľad na časť Malých

Karpát a Trnavskej pahorkatiny. V jej dolnej časti je malá kaplnka. Rozhľadňa je verejnosti prístupná zdarma.

Šenkvický háj a **Martinský les.** Dva blízke izolované zvyšky svojráznych teplomilných lesov s prevahou dubov – duba zimného (*Quercus petraea*) a duba cerového (*Q. cerris)* –, ktoré pokrývali v dávnej minulosti veľké časti Podunajskej pahorkatiny. Rozprestierajú sa južne od Šenkvíc na čiastkovej vyvýšenine (okolo 200 m n. m.) južnej časti Trnavskej pahorkatiny. Ešte relatívne nedávno boli súčasťou veľkého súvislého lesného komplexu medzi Sencom, Šenkvicami, Blatným, Malým a Veľkým Bielom, Viničným a Vinosadmi. V stredoveku sa postupne ukrajovalo najmä z jeho okrajov, rýchlejšia fragmentácia lesa nastala po roku 1918 a v polovici 20. storočia v súvislosti so založením poľnohospodárskej kolónie Svätý Martin (1949) juhovýchodne od Šenkvíc. Les začal vo väčšej miere ustupovať ornej pôde a lúkam, čím vznikli dva väčšie oddelené celky (Šenkvický háj a Martinský les) a viacero drobných lesíkov. V roku 2004 bol Šenkvický háj spolu s Martinským lesom ako územie európskeho významu Martinský les s predmetom ochrany Panónsko-balkánske cerové lesy (91M0), Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku (kód 91I0) a Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy (biotopy s kódom 91G0) zaradený do sústavy Natura 2000. Zároveň predstavujú biocentrum nadregionálneho významu.

Národná prírodná rezervácia Šúr > pozri v textoch k náučnému chodníku Prírodné klenoty Šúru

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Ipľa (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Ipľa do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný – na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) – a mierne zvlnený až zvlnený – na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózno-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), proluviálnych kužeľoch pod úpätiami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlymi (pravouhlými) zálomami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov – dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozemí a hnedozemí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejnín tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbrav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) doplňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Poľný Kesov).

Názvy informačných panelov

1. Obecná ľudová škola – tzv. Stará škola
2. Obecný dom
3. Hradby a Kostol sv. Anny
4. Rodný dom Alojza Behunka
5. Budova prvej školy
6. Studňa na Chorvátskej ulici
7. Studňa na Chorvátskej ulici
8. Socha Najsvätejšej Trojice na rázcestí
9. Kaplnka na Hornom cintoríne

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka.

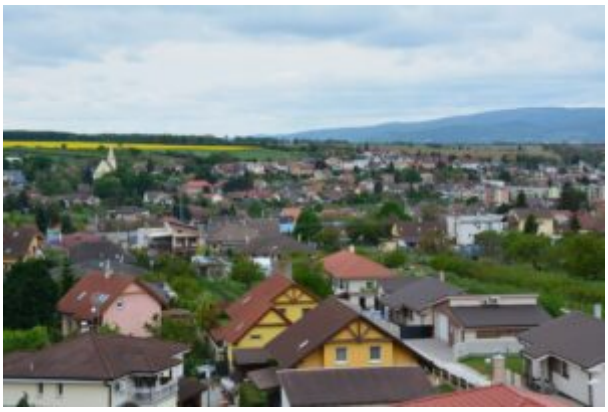

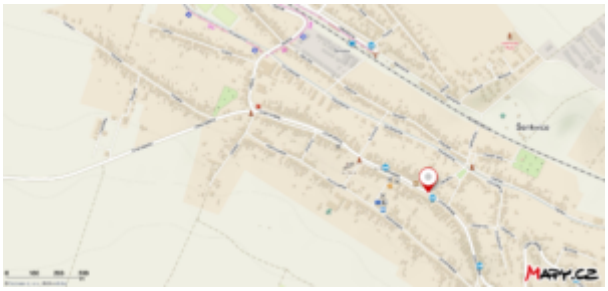

Náučný chodník Prírodným dedičstvom obce Šenkvice
LOKALIZÁCIA V POLOHE OBCE 02

Šenkvice
MAPY.CZ